

13. Janvāris 2026 • NR. 1 (1419) Viedoklis

Pašvaldības policijas kompetence sabiedriskās kārtības un drošības jomā

Dr. iur.

Ēriks Treļs

Valsts policijas koledžas docents

SATURA RĀDĪTĀJS

Raksta mērķis ir analizēt normatīvo regulējumu, kas nosaka pašvaldības policijas kompetenci sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanā, konstatēt iespējamās problēmas un piedāvāt tām risinājumus.

Latvijas Republikas Satversmes 89. pants noteic, ka “valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem”.¹ Zinātniskajā literatūrā ir atzīmēts, ka Satversmes 89. pantā ietvertā norma “uzliek valsts institūcijām divējādus pienākumus: (a) negatīvu (pasīvu) pienākumu atturēties no darbībām, kas pārkāpj vai objektīvi riskē pārkāpt privātpersonu pamattiesības; (b) pozitīvu (aktīvu) pienākumu veikt noteiktas darbības, lai nodrošinātu privātpersonām iespēju brīvi un netraucēti baudīt savas pamattiesības [...]”.² Minētais norāda uz nepieciešamību valstij radīt tādus apstākļus, kuros persona justos droši. Personu un sabiedrības drošības garantēšana ir viens no policijas uzdevumiem.

Likuma “Par policiju” izpratnē policija Latvijā sastāv no Valsts policijas, pašvaldības policijas un ostas policijas.³ Pašvaldības policija savas kompetences ietvaros darbojas attiecīgajā administratīvajā teritorijā, kā arī citā pašvaldības administratīvajā teritorijā, ja tā ir deleģējusi likumā “Par policiju” noteikto uzdevumu izpildi. Pašvaldības policija ir iekļauta attiecīgās pašvaldības sastāvā, bet darba organizācijas jautājumos tā sadarbojas ar Valsts policiju. Secināms, ka normatīvais regulējums skaidri nosaka policijas darbību telpā (teritorijā). Vai tikpat skaidri ir noteikta šo iestāžu kompetence?

Vienā no savām revīzijām Valsts kontrole ir norādījusi: “Sabiedrībā aizvien aktuālāki kļūst jautājumi, kas skar valsts un pašvaldības kompetenci sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, tāpēc ir būtiski saprast, kāda loma sabiedriskās kārtības nodrošināšanā ir atvēlēta vietējo pašvaldību institūcijām un kā tās iesaistās sabiedriskās kārtības nodrošināšanā”.⁴

Raksta mērķis ir analizēt normatīvo regulējumu, kas nosaka pašvaldības policijas kompetenci sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanas jomā, konstatēt iespējamās problēmas un piedāvāt tām risinājumus.

Raksta aktualitāti autors pamato ar to, ka pēdējo gadu laikā vērojama pakāpeniska pašvaldības policijas kompetences paplašināšana sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanā. 2022. gada 20. oktobrī pieņemtais regulējums piešķir pašvaldībai vairākas autonomās funkcijas, un starp tām arī “piedalīties sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanā, tostarp izveidojot un finansējot pašvaldības policiju”.⁵ Šīs normas īstenošanai likums noteica ilgāku pārejas periodu un paredzēja, ka pašvaldības policiju vietās, kur tāda vēl nepastāv, būtu jāizveido līdz 2024. gada 1. janvārim.

Jānoteic plašāka kompetence

Likumprojekta “Pašvaldību likums” anotācijā priekšlikums par pašvaldības policijas izveidošanu bija pamatots ar to, ka Valsts policija no 2020. gada 1. jūlija pārtraukusi kontrolēt pašvaldību saistošo noteikumu ievērošanu, jo atbilstoši Administratīvās atbildības likuma regulējumam Valsts policija nav tiesīga piemērot sodus par šiem pārkāpumiem.⁶ Šī iemesla dēļ pašvaldībās, kurās nebija izveidota pašvaldības policija, bija nepieciešams jau toreiz pilnvarot pašvaldību amatpersonas veikt pašvaldību saistošo noteikumu nepārtrauktu izpildes kontroli visas diennakts garumā un piemērot tajos paredzētos sodus par pārkāpumiem sabiedriskās kārtības jomā. Raksta autora ieskatā, šāds pagaidu risinājums nebija pietiekošs, jo pilnvērtīgai sabiedriskās kārtības nodrošināšanai un pašvaldību saistošo noteikumu ievērošanas uzraudzībai ir jāizmanto pašvaldības policija, kuras skaitliskajam sastāvam jābūt proporcionālam iedzīvotāju skaitam tās apkalpojamā teritorijā.

Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā pilnvaro pašvaldības policiju veikt administratīvo pārkāpumu procesu visās lietās par pārkāpumiem sabiedriskās kārtības jomā, izņemot šā likuma 11.1 pantā “Pret personu vērsta agresīva uzvedība” un 11.2 pantā “Seksuāla uzmākšanās” minētos pārkāpumus, kuros šādu procesu veic Valsts policija.⁷

2022. gada 3. maijā stājās spēkā grozījumi Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā, kas papildinājuši šo likumu ar 11.1 pantu “Pret personu vērsta agresīva uzvedība” šādā redakcijā: “Par agresīvu pret citu personu vērstu uzvedību, kas traucē tās mieru un izpaužas kā: (1) draudi radīt kaitējumu personas vai tās tuvinieku veselībai vai dzimumneaizskaramībai, ja ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt īstenoti; (2) mantisko interešu apdraudējums, ja ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt īstenoti; (3) personas uzmācīga vajāšana, kas izpaužas kā personas izsekošana, novērošana vai nevēlama, uzbāzīga un traucējoša saziņa ar šo personu, soda ar naudas sodu no četrpadsmit līdz simt naudas soda vienībām.”⁸

Likumprojekta "Grozījumi Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā" autori tā izstrādes nepieciešamību pamatoja ar vēlmi "nodrošināt iespēju efektīvi reaģēt uz personas agresīvo rīcību pret citiem cilvēkiem, ja tā izpaužas draudu izteikšanā, personas uzmācīgā vajāšanā, kā arī vairākkārtējā nevēlamajā saziņā ar personu. Tiesību norma, kuru paredzēts formulēt likuma 11.1 pantā, ir atvasināta no likuma 11. pantā definēta likumpārkāpuma sastāva [..], tomēr nesaista administratīvā soda piemērošanu ar nepieciešamību pierādīt sabiedriskās kārtības un personu miera traucēšanu. Administratīvo sodu saskaņā ar 11.1 pantu būs iespēja piemērot, konstatējot agresīvas uzvedības faktus, turklāt nozīmes nav tam, vai agresija realizēta, tieši komunicējot ar personu, vai notiek attālināti, tai skaitā sūtot vēstules, publicējot informāciju sociālajos tīklos, veicot darbības, kas vērstas uz nedrošības sajūtas radīšanu citai personai".⁹

Raksta autora ieskatā, likumdevējam būtu jāizvērtē iespēja iekļaut Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.1 pantu "Pret personu vērsta agresīva uzvedība" arī pašvaldības policijas kompetencē administratīvo pārkāpumu procesos par pārkāpumiem sabiedriskās kārtības jomā, nosakot piekritību šā likuma 30. panta pirmajā daļā.

2024. gada 14. novembrī likumdevējs veica kārtējos grozījumus Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā, papildinot to ar 11.2 pantu "Seksuāla uzmākšanās" šādā redakcijā: "Par seksuālu uzmākšanos, tas ir, personai nevēlamu seksuāla rakstura fizisku, mutvārdu vai rakstveida darbību, kas vērsta uz personas cieņas aizskaršanu un kas nostādījusi to iebiedējošos, naidīgos, pazemojošos, degradējošos vai aizskarošos apstākļos, piemēro naudas sodu līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām."¹⁰

Neapšaubot atbildības paredzēšanu par seksuālu uzmākšanos, raksta autors tomēr uzskata, ka norma ir iekļauta nepiemērotā vietā. Autors pauž pārliecību, ka 11.2 panta "Seksuāla uzmākšanās" iekļaušana likuma 3. nodaļā "Administratīvie pārkāpumi sabiedriskās kārtības jomā" ir likumdevēja kļūda, jo seksuālā uzmākšanās sabiedrisko kārtību neapdraud (izņemot gadījumus, kad tā tiek veikta sabiedriskā vietā, citu personu klātbūtnē). Raksta autora ieskatā, būtu lietderīgi papildināt Administratīvo sodu likumu par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā ar jauno 3.1 nodaļu "Administratīvie pārkāpumi pret personu" (nosaukums var tikt precizēts, taču tam jāatspoguļo apdraudējuma objekts), vienlaikus mainot likuma nosaukumu uz "Administratīvo sodu likums".

Administratīvo sodu likuma par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā 11.1 pantā "Pret personu vērsta agresīva uzvedība" un 11.2 pantā "Seksuāla uzmākšanās" paredzēto pārkāpumu nenonākšana pašvaldības policijas kompetencē arī netieši norāda uz to, ka lielākā daļa no potenciāliem pārkāpumiem sabiedrisko kārtību neapdraud.

Pašvaldības policija nacionālās drošības kontekstā

Īpaša nozīme sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanai ir nacionālās drošības kontekstā. Nacionālās drošības likuma 1. panta pirmajā daļā ir definēts jēdziens “nacionālā drošība”: “Nacionālā drošība ir valsts un sabiedrības īstenotu vienotu, mērķtiecīgu pasākumu rezultātā sasniegts stāvoklis, kurā ir garantēta valsts neatkarība, tās konstitucionālā iekārta un teritoriālā integritāte, sabiedrības brīvas attīstības perspektīva, labklājība un stabilitāte.”¹¹

Vairākos pētījumos sabiedriskā drošība tiek sasaistīta ar nacionālo drošību un tiek identificēta kā viens no nacionālās drošības veidiem un tās nedalāmā sastāvdaļa.¹² Savukārt sabiedriskā kārtība ir uzskatāma par sabiedriskās drošības elementu. Vairākos normatīvajos aktos jēdzieni “sabiedriskā kārtība” un “sabiedriskā drošība” vienas normas ietvaros tiek lietoti kopā, kas norāda uz šo jēdzienu ciešo savstarpējo saistību. Tomēr jākonstatē, ka šo jēdzienu saturs normatīvajos aktos nav nostiprināts. Neraugoties uz to, ka jēdzieni netiek skaidroti, sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanas process pastāv.

Laikiem mainoties, sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšana nezaudē aktualitāti. Profesors Kārlis Dišlers vēl starpkaru periodā uzsvēra, ka “viens no nepieciešamiem un pirmajiem valsts uzdevumiem ir – kārtības un drošības uzturēšana valsts iekšienē, valsts iestāžu un mierīgo pilsoņu un viņu likumīgās darbības apsargāšana pret varbūtējiem uzbrukumiem un traucējumiem gan apzinīgiem un ļaunprātīgiem, gan neapzinīgiem un nejaušiem”.¹³

Raksta autors jau iepriekš vairākos rakstos, kas ir publicēti “Jurista Vārdā” un citos izdevumos, ir analizējis starptautiskās situācijas ietekmi uz procesiem Latvijā un to attīstību nacionālā līmenī.¹⁴ Cita starpā tika izcelts arī tas, ka “pašreizējā situācija pasaulē un valstī kļuvusi par nopietnu izaicinājumu Valsts policijai un citām tiesībsargājošām iestādēm, kuru uzdevumos ietilpst sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšana”.¹⁵ Viena no šādām institūcijām ir pašvaldības policija.

Starptautiskās situācijas saasināšanās kontekstā sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanas jautājumi aktualizējās visos valsts pārvaldes līmeņos, kā arī likumdevēja darbībā, kas veica vairākus grozījumus normatīvajā regulējumā. 2025. gada 1. jūlijā stājās spēkā Grozījumi Nacionālās drošības likumā, kas noteica jaunu redakciju 17. pantam “Pašvaldību kompetence”, saskaņā ar kuru “pašvaldības: (1) piedalās sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanā attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā; (2) sniedz valsts drošības iestādēm un Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem palīdzību nacionālās drošības

pasākumu veikšanā; (3) veic valsts pārvaldes funkcijas, kuru izpilde likumā noteiktajā kārtībā nodota attiecīgajai pašvaldībai”.¹⁶

Minētais parāda, ka pašreizējos apstākļos pieaugusi pašvaldību loma sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanā kopējās nacionālās drošības kontekstā. Ar minētajiem grozījumiem pašvaldībām tika uzlikts arī uzdevums līdz 2026. gada 1. janvārim izveidot krīzes vadības struktūrvienību vai norīkot krīzes vadības darbiniekus krīzes vadības pasākumu plānošanai, sagatavošanai un īstenošanai.

Vieta iespējamiem pilnveidojumiem

Laikiem mainoties, ir attīstīties arī normatīvais regulējums. Sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanas nepieciešamība bija izcelta gan 1991. gada 4. jūnijā pieņemtajā likumā “Par policiju”, gan Ministru padomes 1992. gada 12. augustā apstiprinātajā lēmumā Nr. 331 “Par Latvijas Republikas pašvaldības policijas paraugnolikumu” (zaudēja spēku 2001. gada 26. septembrī). Laika gaitā likums “Par policiju” ir grozīts 49 reizes. Šī raksta sagatavošanas brīdī pēdējie grozījumi likumā “Par policiju” stājušies spēkā 2025. gada 24. aprīlī. Minētie grozījumi cita starpā papildināja likuma “Par policiju” 19. panta “Pašvaldības policija” otro daļu (pašvaldības policijas pienākumos ietilpst) ar 7. punktu šādā redakcijā: “Valsts robežsardzes atbalstīšana ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanas, uzturēšanās, izceļošanas un tranzīta noteikumu ievērošanas kontrolē un profilaksē”.¹⁷ Jākonstatē, ka arī šis pienākums tiešā veidā saistīts ar sabiedriskās kārtības un sabiedriskās drošības nodrošināšanu.

Kontekstā ar šo pienākumu būtu jāatceras, ka likumpārkāpumu profilakse jeb prevencija ir viens no policijas uzdevumiem. Likuma “Par policiju” 3. pants uzliek policijai uzdevumu “novērst noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus”. Jāsecina, ka policijai uzliktie uzdevumi ir savstarpēji saistīti un preventīvais darbs ir viens no līdzekļiem, ko policija izmanto, lai nodrošinātu sabiedrisko drošību un sabiedrisko kārtību. Grāmatas “Policijas tiesības” autori secinājuši, ka “prevencija ir pasākumu komplekss, ko veic valsts pārvaldes un pašvaldību iestādes ar mērķi mazināt noziedzības līmeni valstī”.¹⁸ Raksta autora ieskatā, šo pasākumu īstenošanu valstī ir nepieciešams sistematizēt, koordinējot visu iesaistīto iestāžu darbību.

Raksta autors jau iepriekš ir paudis pārliecību, ka likumā “Par policiju” varētu veikt vairākus uzlabojumus. Tā, piemēram, likumdevējam būtu jāizvērtē pašvaldības policijas darbiniekiem likuma “Par policiju” 12. panta pirmajā daļā ietvertu tiesību ierobežojumi, kas noteikti šī likuma 19. panta piektajā daļā. Piemēram, tiesības “(16) jebkurā diennakts laikā iekļūt dzīvoklī bez tajā dzīvojošo atļaujas (ja nepieciešams, lietojot fizisku spēku) gadījumos, kad persona

aizturama nozieguma vietā vai apdraudēta citu personu dzīvība”.¹⁹ Autors uzskata, ka personas dzīvības glābšana ir pietiekams pamats, lai iekļūtu svešā īpašumā. Turklāt situācijās, kad pašvaldības policijas darbinieki jau atrodas notikuma vietā, nav lietderīgi gaidīt Valsts policijas ierašanos, jo dzīvības glābšanā nozīme ir katrai minūtei.

Tāpat likumdevējam būtu lietderīgi izvērtēt arī citu grozījumu ietveršanu likumā “Par policiju”, kā arī apsvērt jauna policijas darbību reglamentējošā likuma izstrādes nepieciešamību, ņemot vērā mūsdienu situāciju valstī un ārpus tās, mūsdienu tehnoloģiju attīstību un citus faktorus, kas šo darbību varētu ietekmēt.

Kopumā jāsecina, ka pašvaldības policijas loma sabiedriskās drošības un sabiedriskās kārtības nodrošināšanā turpina pieaugt. Normatīvo aktu grozījumi, īpaši Nacionālās drošības likumā un likumā “Par policiju”, norāda uz likumdevēja mērķtiecīgu darbību, pielāgojot tiesisko regulējumu faktiskām vajadzībām un mūsdienu izaicinājumiem. Pašvaldības policijas kompetence pakāpeniski paplašinās. Raksta autora ieskatā, būtu jāturpina darbs, stiprinot pašvaldības policijas rīcībspēju un tai pieejamo tiesisko instrumentu pietiekamību situācijās, kurās nepieciešama operatīva reaģēšana un personu un sabiedrības drošības garantēšana. Šāda pieeja veicinātu vienotu un funkcionāli sasaistītu drošības sistēmu, kurā katrai institūcijai ir skaidri definēta vieta un pienākumi.

RAKSTA ATSAUCES / 19

1. Latvijas Republikas Satversme, 89. pants. Latvijas Vēstnesis, 01.07.1993., Nr. 43.
2. Rudevskis J., 89. pants. Valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Grām. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 33. lpp.
3. Likums “Par policiju”, 15. panta pirmā daļa. Ziņotājs, 15.08.1991., Nr. 31/32.
4. Valsts kontrole. Kā pašvaldībās tiek nodrošināta sabiedriskā kārtība? 6. lpp. Pieejams: https://www.lrvk.gov.lv/lv/getrevisionfile/uploads/reviziju-zinojumi/2016/2.4.1-47_2016/Revi%CC%84zijas%20kopsavilkuma%20zin%CC%A7ojums_publicots.pdf [skatīts 26.11.2025.].
5. Pašvaldību likums, 4. panta pirmās daļas 14. punkts. Latvijas Vēstnesis, 04.11.2022., Nr. 215.

6. Likumprojekta Nr. 976/Lp13 "Pašvaldību likums" anotācija. Pieejama:
<http://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/WEBRespDocumByNum?OpenView&restrictcategory=976/Lp13|3798> [skatīta 26.11.2025.].
7. Administratīvo sodu likums par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā, 30. pants. Latvijas Vēstnesis, 20.05.2020., Nr. 96.
8. Grozījumi Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. Latvijas Vēstnesis, 19.04.2022., Nr. 75A.
9. Likumprojekta Nr. 1238/Lp13 "Grozījumi Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā" anotācija. Pieejama:
<https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/75446EBFC6A21ADAC225879D0024B5E7?OpenDocument> [skatīta 26.11.2025.].
10. Grozījumi Administratīvo sodu likumā par pārkāpumiem pārvaldes, sabiedriskās kārtības un valsts valodas lietošanas jomā. Latvijas Vēstnesis, 26.11.2024., Nr. 230.
11. Nacionālās drošības likums, 1. panta pirmā daļa. Latvijas Vēstnesis, 29.12.2000., Nr. 473/476.
12. Skat., piemēram: Policijas tiesības. Mācību līdzeklis. Autoru kolektīvs Ē. Treļa redakcijā. Rīga: Valsts policijas koledža, 2022, 346. lpp.
13. Dišlers K. Ievads Latvijas valststiesību zinātnē. Rīga: A. Gulbis, 1930, 34. lpp.
14. Skat.: Treļš Ē. Normatīvā regulējuma problēmjautājumi lietās par naida izraisīšanu. Jurista Vārds, 21.06.2022, Nr. 25 (1239), 20.–24. lpp.
15. Skat.: Treļš Ē. Policijas darbība: mūsdienu izaicinājumi un attīstības perspektīvas. Jurista Vārds, 17.01.2023, Nr. 3 (1269), 16.–18. lpp.
16. Grozījumi Nacionālās drošības likumā. Latvijas Vēstnesis, 11.06.2025., Nr. 111.
17. Grozījumi likumā "Par policiju". Latvijas Vēstnesis, 10.04.2025., Nr. 71.

18. Policijas tiesības. Mācību līdzeklis. Autoru kolektīvs Ē. Treļa redakcijā. Rīga: Valsts policijas koledža, 2022, 346. lpp.

19. Likums "Par policiju", 12. panta pirmās daļas 16. punkts. Ziņotājs, 15.08.1991., Nr. 31/32.

ATSAUCE UZ ŽURNĀLU

Treļš Ē. Pašvaldības policijas kompetence sabiedriskās kārtības un drošības jomā. Jurista Vārds, 13.01.2026., Nr. 1 (1419), 121.-125. lpp.